

Islam kan liberaliseren

Ruben Tuitel

Islam wordt vaak gerelateerd aan terrorisme of onderdrukking. Terroristische acties van moslims ergens anders in de wereld kunnen ertoe leiden dat ze hier in Nederland, maar ook in de rest van de wereld als terroristen worden gezien. Omgekeerd geldt hetzelfde voor moslims die leven in Europa en de VS. Zij kunnen Westerse oorlogshandelingen tegen moslim staten interpreteren als bewijs dat het Westen het op de islam heeft gemunt.

Negatieve opvattingen over de islam zijn niet allemaal terecht en de negatieve kijk op het westen van moslims is ook niet altijd reëel. Ook in de islam zijn aanknopingspunten te vinden voor westerse democratie en rechtsstatelijkheid. Er zijn nieuwe stromingen in de islam.

Modernisering in het verleden

De islam is door de eeuwen heen sterk veranderd. Verschillende opvattingen over wat de Koran en de Soenna nou betekenden en de toenemende invloed van de Westerse machten, hebben enorme invloed gehad. Stond in de 18^e eeuw vooral de traditie binnen de moslimgemeenschap centraal, hierna stond in de 19^e eeuw analyse weer centraal, onderzoek en discussie rond de beginselen van de Soenna en de Koran (Zayd, 2006: 22). Deze periode van onderzoek en discussie is voortgekomen uit een sterke wil vanuit de moslimgemeenschap om te moderniseren, maar ook om het idee van de islam levend te houden. Door de toenemende invloed van het Westen waren moderne concepten aan de islam ‘opgedrongen’ en kwam het geloof onder druk te staan. Zo kregen Westerse machten zoals Frankrijk en Groot-Brittannië na de val van het Osmaanse Rijk veel invloed in handen in India, Egypte, Tunesië en Algerije. Deze westerse overheersing leidde tot een zekere identiteitscrisis binnen de islamitische wereld (Zayd, 2006: 30).

Dit laatste leidde ook tot een drang naar hervorming (WRR, 2006: 30). De vraag waarom de moslimwereld, eens een grotere beschaving dan het Westen, zo zwak was geworden kwam voorop te staan. De opheffing van het kalifaat van het Osmaanse Rijk werd door velen in de moslimwereld beschouwd als nieuwe nederlaag tegenover het overheersende Westen. Dit bracht heftige discussies met zich mee, mede over de politiek en islam. Het leidde tot een nieuw soort denkers in de 20^e eeuw in de moslimwereld, de hervormingsdenkers. De hervormingsdenkers kunnen verdeeld worden in twee categorieën, de antiwesterse hervormingsdenkers en de moderne hervormingsdenkers. De antiwesterse hervormingsdenkers zochten hervorming door terug te keren naar de oorspronkelijke bronnen en waren van mening dat de invloeden van de Westerse wereld verbannen moesten worden uit de moslimwereld (WRR, 2006: 30).

Dit soort ideeën werd door anderen overgenomen en uitgebreid (WRR, 2006: 31.) Dit leidde tot de oprichting van de Moslim Broederschap door Hasan al-Banna. Al-Banna was sterk beïnvloed door het salafisme en het wahabisme, de fundamentalistische stromingen binnen de islam. Deze stromingen zijn zeer conservatief en vormden de beginselen van het radicalisme dat wij heden ten dage kennen. Invloedrijke personen in die tijd waren bijvoorbeeld Sayyid Qutb en Abdullah Azzam. Qutb bouwde bijvoorbeeld verder op de ideeën van al-Banna en wilde van onderop islamiseren. In plaats van al-Banna, richtte Qutb zijn pijlen op de staat en wilde hij alle seculiere regeringen omverwerpen om een islamitisch bewind op te zetten. Hij staat bekend als de ‘theoreticus van het militante islamitisch activisme’ (WRR, 2006: 32). De ideeën van Azzam waren nog een stukje radicaler, hij verbreedde de jihad naar het buitenland. Waar Qutb die jihad tegen de eigen regimes voerde, wilde Azzam vechten tegen de buitenlandse ongelovigen. Osama bin Laden, de

“Moslims moeten terug naar het zuivere geloof van de devote voorvaders van de umma, een geloof dat nog niet is ‘besmet’ door vreemde invloeden. De gelovige kan Allah alleen kennen door de beschrijving die Hij zelf en via Zijn Profeet heeft gegeven. Al het andere is heidendom. Daarom moeten alle westerse invloeden worden verwijderd, zoals wetboeken, sociale gewoontes (kleding, groeten, werktijden, talen), ideeën en instituties, en moet de sharia (islamitische wetgeving) over de hele linie worden ingevoerd”.

(Zayd in WRR, 2006: 31)

voormalige leider van al-Qaeda, bracht dit weer een stukje verder door de jihad uit te breiden naar de hele wereld (WRR, 2006: 34).

De moderne hervormingsdenkers daarentegen waren een stuk minder radicaal ingesteld en steunden juist het moderniseren van de islam. Zij wilde hervormingen doorvoeren door middel van het herinterpreteren van de islam, ofwel nieuwe betekenis geven aan de heilige teksten (WRR, 2006: 36). Deze categorie van hervormingsdenkers is dan ook juist belangrijk in het licht van de positieve aspecten van de islam. Het recht op interpretatie van de islam werd weer open gesteld en zorgde voor een hele reeks nieuwe ideeën over de islam. Een aantal denkers was het al snel eens dat de Koran niet letterlijk geïnterpreteerd moest worden maar eerder als een literaire tekst die een boodschap weergeeft in een taal die het toenmalige Arabische wereldbeeld en intellectuele niveau reflecteert (WRR, 2006; 39). De oude tradities en geboden werden niet meer zo letterlijk genomen, wat de mogelijkheid gaf om waardering te krijgen voor concepten als democratie en mensenrechten. Bekende moderne denkers zijn onder andere: Abdurrahman Wahid, Abdallah Nuri en Abdolkarim Soroush.

Abdurrahman Wahid wilde de islam dynamiseren door het benadrukken van positieve waarden en vervangen van negatieve. Wahid was er van overtuigd dat er geen afstand bestaat tussen islam en democratie; waar democratie een proces is gericht op het realiseren van een betere samenleving, zijn beide in harmonie (WRR, 2006; 43). Abdallah Nuri was van mening dat als mensen gedwongen worden tot een religie, er geen sprake meer is van een echt geloof. Hij is een groot voorstander van religieus en politiek pluralisme. Hij ziet Europa als het door Iran na te volgen politieke voorbeeld. Het zijn de Europese democratieën die tegenwoordig de middeleeuwse islamitische traditie van pluralisme en democratie voortzetten (WRR, 2006: 48) Abdolkarim Soroush is van mening dat totalitaire systemen niet werken en vernietigend zijn voor de mensheid en religie. Soroush ziet een democratische staat als het beste systeem voor het realiseren van zowel mensenrechten als religie. Door haar respect voor mensenrechten, incl. de vrijheid van godsdienst, beschermt democratie religie tegen machtsmisbruik (WRR, 2006; 46).

Mohsen Kadiwar gaat verder op het principe van Abdallah Nuri. Hij concludeert op basis van een uitgebreide analyse dat het islamitisch recht op een aantal belangrijke punten onverenigbaar is met de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Omdat de moderne mensheid echter wil leven naar humanistische principes, moet niet de opvatting over mensenrechten worden aangepast maar dient de uitleg van de islam te worden aangepast aan de behoeften van de moderne mens. Hij is van mening dat uit de traditionele, legalistische islam zich een spirituele islam moet ontwikkelen die zelf zeggingskracht heeft ten aanzien van de moderne vragen.

De hierboven genoemde moderne hervormingsdenkers proberen de islam op een positieve manier bekend te maken aan de samenleving. Het probleem is dat alleen het bestaan van dit soort ideeën nog niet de islam en het Westen met elkaar verbinden. Om de islam als een modern concept naar voren te brengen moet ook vanuit de moslimwereld zelf een 'wil' zijn. Het opleggen van westerse concepten in de islamitische wereld kan alleen maar averechts werken; onderlinge leerprocessen werken vaak beter dan wanneer een buitenstaander druk uitoefent (WRR, 2006: 164-168).

Een recente gebeurtenis waarbij de Arabische bevolking haar eigen wil heeft laten zien is de Arabische Lente. Miljoenen moslimjongeren gingen de straat op en verzetten zich tegen de dictatuur in hun land. Deze jongere generatie heeft de kans gekregen een hoog opleidingsniveau te volgen en heeft zo een eigen kijk op de wereld gekregen. Ze hebben hun eigen ideeën ontwikkeld en zijn erachter gekomen dat de dictatuur in hun land niet hetgene was wat ze wilden. Onderzoek heeft aangetoond dat moslims democratie niet verafschuwen en dat zelfs graag terug willen zien in hun land (Hofmann, 2004: 660 - 662). Ook blijkt dat in sommige Arabische landen een afkeer van wanbeheer, onveiligheid en corruptie heerst (WRR, 2006: 56). In een poll op de website van de Moslim Broederschap in 2007 werd gevraagd of de beweging een directe dialoog met de Verenigde Staten moest houden. De uitslag hiervan is verbazingwekkend: 52 procent was voor, 38 procent tegen (Lagendijk & Wiersma, 2007: 128). De steun voor godsdienstvrijheid is

over het algemeen ook groot. Meer dan vier op de vijf moslims is van mening dat andersgelovigen hun religie in vrijheid moeten kunnen belijden en dat die vrijheid goed is (Wever, 2013). Ongeveer de helft van de bevolking luistert graag Westerse muziek en kijkt graag Hollywoodfilms, ook al zijn vele van mening dat deze culturen geen positief effect hebben op de lokale moraal (Wever, 2013). Met het oog op de resultaten van deze onderzoeken kan geconcludeerd worden dat die wil er inderdaad is, zelfs al in 2007. Het is dus goed mogelijk dat in de toekomst in de Arabische landen een geleidelijke verandering naar democratie plaatsvindt, al zou dat wel enkele tientallen jaren nodig hebben.

Sharia – islamitisch recht

Met ‘de sharia’ wordt het islamitische recht bedoeld. Het is voortgekomen uit de handelswijze van de moslims binnen de religie van islam en wordt nog steeds toegepast in sommige Arabische landen. ‘De sharia’ wordt in de volksmond soms beschouwd als islamitisch recht dat mensen hardnekkig onderdrukt. Echter, de onrusten die hebben gespeeld in de jaren ‘70 en ‘80 hebben tot een verandering in de toepassing van het islamitisch recht geleid. Er bestaan hedendaags grote verschillen tussen Arabische landen over de toepassing van sharia en de grondwettelijke plaats van de islam (WRR, 2006: 121). De mate van toepassing in een land wordt bepaald door het soort constitutionele stelsel dat in een land aanwezig is. We kunnen hierbij drie soorten constitutionele stelsels onderscheiden: theocratische stelsels, seculiere stelsels en gemengde stelsels. Saoedi Arabië en Iran vormen de meest theocratische landen; in deze landen wordt het staatsbestuur gevormd door geestelijken en is de invloed van religie dus erg groot. Geheel aan de andere kant van de schaal staat Turkije als uiterst seculiere staat waarin religie en geloof gescheiden zijn. Zo is het bijvoorbeeld in Turkije verboden om een hoofddoek te dragen in

	Opname van <i>hadd</i> -straffen in wet ¹	Toepassing van steniging en/of amputatie ²
Egypte	Nee	Nee
Marokko	Nee	Nee
Saoedi-Arabië	Ja	Geregeld
Soedan	Ja	Sterk afgenomen
Turkije	Nee	Nee
Afghanistan	Ja, maar geldigheid betwist	Nee
Iran	Ja	Sterk afgenomen ³
Pakistan	Ja	Nee
Indonesië	Nee	Nee
Maleisië	Nee, behalve enkele deelstaten	Nee
Mali	Nee	Nee
Nigeria	Ja, in noordelijke deelstaten	Steniging niet, amputatie sterk afgenomen

overheidsgebouwen en universiteiten. Hiertussen zit een gemengde groep van gemengde stelsels. In deze categorie vallen landen als Egypte, Marokko, Soedan en Afghanistan (WRR, 2006: 122). In de landen waar religie een minder belangrijke rol speelt is het islamitisch recht minder aanwezig. In de

Tabel 1 *hadd*-straffen in moslimlanden (WRR, 2006: 124).

landen waar het islamitisch recht nog wel regelmatig gebruikt wordt is de toepassing van de traditionele straffen, de zogenaamde *hadd*-straffen, sterk afgenomen¹. De tabel hierboven geeft een overzicht van welke landen de *hadd*-straffen nog hanteren. Het islamitisch strafrecht wordt dus nog maar door acht van de 48 moslim landen gebruikt. Voor opvattingen die ervan uitgaan dat in elk moslimland deze straffen nog worden gebruikt is dus geen grond. Formele invoering van de sharia wil ook nog niet zeggen dat de straffen ook daadwerkelijk tot uitvoering komen. Bovendien functioneren professionele rechters en hogere rechtsorganen in sommige landen nog als rem op de toepassing van het islamitisch strafrecht (WRR, 2006: 127).

Ook op het gebied van mensenrechten vinden ontwikkelingen in de islam plaats. In 1981 is de eerste versie van de Caïro-Verklaring van de Rechten van de Mens in de islam opgesteld en een vernieuwde versie is in 1990 aangenomen. Bevatte die uit 1981 nog allerlei koranische

¹ Voorbeelden van *hadd*-straffen zijn steniging en amputatie van ledematen en voor de lichtere vergrijpen zweepslagen.

verwijzingen, nu lijkt de versie van 1990 veel meer op die van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Uiteraard stelt dit nog niet veel voor; het partij zijn bij een mensenrechtenverdrag betekent nog niet dat de mensenrechtensituatie verbeterd is (WRR, 2006: 137). Maar als we kijken naar de klassieke islamitische situatie die er vroeger was, is dit wel een stap vooruit. Het laat zien dat de islam dus wel op een manier verenigbaar is met mensenrechten. Het vertalen van deze mensenrechtenconcepten in eigen, islamitische, denkbeelden creëert een belangrijk aanknopingspunt en vormt de basis voor verdere ontwikkeling.

Het familierecht binnen de sharia kent ook enige modernisatie. Vrouwen hebben de afgelopen jaren meer rechten gekregen; zo is in Marokko het familierecht verbeterd nu vrouwen evenveel verantwoordelijkheid hebben in het gezin als mannen (WRR, 2006: 131). De invoering van dit soort rechten is ook niet teruggedraaid door de overheid en islamitische bewegingen zijn er niet in geslaagd om de in hun ogen te liberale familiewetten om te buigen naar de orthodoxe richting (WRR, 2006: 131). Moderne interpretaties over dit recht hebben hun intrede gedaan en komen nu langzaam tot ontwikkeling. Deze modernisatie in vrouwenrechten is voor een groot deel ook te danken aan het *moslim feminisme* dat de afgelopen jaren steeds meer een rol is gaan spelen. Vrouwen, maar ook mannen in de moslimlanden zijn zich steeds meer gaan inzetten voor hun eigen rechten. Dit heeft ook geleid tot de oprichting van verschillende vrouwenrechtenorganisaties. Marokko kent bijvoorbeeld in ieder geval twee grote organisaties die zich bezig houden met het verbeteren van vrouwenrechten. Het Permanent Arab Court to Resist Violence Against Women heeft als doel een eind te maken aan het geweld tegen vrouwen en vecht de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen in de moslimlanden aan (WLUML, 2003). Het is een gerechtshof dat gevestigd is in Libanon. Daarnaast bestaat in Marokko nog de *Al Adl Wal Ihsan*, ofwel Vereniging voor Gerechtigheid en Liefdadigheid opgericht door de inmiddels overleden Abdesslam Yassine. Deze islamitische beweging bekritiseert de koning van Marokko en probeert een plek in de politiek te bemachtigen. De vereniging kent nog een dochterorganisatie, een vrouwenafdeling opgericht door Nadia Yassine, de dochter van de leider van *Al Adl Wal Ihsan* (Abdelhadi, 2005). De laatstgenoemde richt zich op het verbeteren van de rechten van de vrouwen en gebruikt hierbij de islam als vast principe. In plaats van westerse ideeën te

“Islam declared women’s freedom and emancipation and granted all women all human rights during a time when women occupied the lowest status in all societies. According to Islamic Law, women are considered to possess the same legal capabilities, in all civil cases pertaining to buying, donating, trusteeship and disposal of good, unhindered by requirements or permission from either their father or their husband” (Amin, 2000).

imiteren probeert de organisatie met behulp van de religie haar eigen vorm van feminisme te creëren. Ook in het theocratische Iran is sprake van moslim feminisme. Een van de bekendste vrouwen is Maryam Rajavi. Zij werd bekend door haar verzet tegen de dictatuur van de sjah in 1979 en haar strijd voor rechten en vrouwen in Iran. Ze is van mening dat de fundamentalistische schrijvers en denkers de Koran verkeerd interpreteren en onderbouwt dit met verschillende voorbeelden uit de Koran. Zo is bijvoorbeeld nergens in de Koran te vinden dat vrouwen onderdrukt moeten worden en inferieur aan

mannen zijn. De Koran zegt dat vrouwen en mannen wederzijds vrienden en leiders van elkaar moeten zijn (Rajavi, 2009). Deze modernisering is niet per se iets van de 21^e eeuw; al in het begin van de twintigste eeuw schreef Qasim Amin over de positie van vrouwen in de samenleving. In zijn eerste boek, *The Liberation of Women* (1899) bekritiseerde hij hoe vrouwen werden behandeld door mannen in de moslimsamenlevingen en eiste dat deze wijze moet stoppen. Hij legde met name nadruk op het feit dat vrouwen ook recht hebben op scholing en educatie. Amin was ervan overtuigd dat als vrouwen een betere plek in de samenleving krijgen, Egypte erop vooruit zou gaan.

De hierboven genoemde vrouwenactivisten hebben vaak voor veel opschudding gezorgd in de moslimsamenlevingen. Doodsbedreigingen aan het adres van deze personen zijn niet ongevoel en Nadia Yassine heeft een gevangenisstraf opgelegd gekregen van vijf jaar nadat ze het koningshuis bekritiseerde. Verdere modernisering op het gebied van vrouwenrechten en de sharia in het algemeen zal dus ook nog veel tijd nodig hebben, zeker wanneer invloedrijke orthodoxe moslims en groeperingen nog bestaan. Daarnaast kunnen we in de Westerse wereld ook niet

verwachten dat het islamitische recht zich volledig zal aanpassen naar het recht dat wij in het Westen kennen. Het heet niet voor niets ‘islamitisch recht’ en zal dus altijd wel een islamitische kant houden.

Vreedzame moslimgroeperingen

Er zijn veel islamitische activisten geweest die sinds het begin van de jaren negentig al een vreedzame manier zochten om tot verandering te komen. Zij kwamen tot de conclusie dat geweld niet bracht wat ze wilden en zochten via het politieke bestel een manier om hun doel te bereiken. Zo werden ze ook genoodzaakt om afstand te nemen van radicale en extremistische gebruiken. Ze zagen de voordelen van democratie en eerlijke verkiezingen in de strijd tegen de onderdrukking van de staat en omdat ze vaak dicht bij de bevolking staan hebben ze religieuze ideeën en veel invloed. Zo heeft de islamitische partij van Turkije, AKP, het land verder in de richting van democratisering, rechtsstatelijkheid en EU-lidmaatschap gedreven (WRR, 2006: 156). Niet alleen politieke partijen zijn deze weg ingeslagen, ook groeperingen die geen politiek doel hebben, geven voorkeur aan een vreedzame manier van handelen. Omdat vaak alleen de radicale en extremistische bewegingen in het nieuws zijn vanwege hun antiwesterse statements wordt een beeld gecreëerd van moslims dat niet klopt. Er zijn ook moslimorganisaties die ‘vechten’ tegen onderdrukking, voor hun eigen doel of juist voor samenwerking tussen landen en bevolkingsgroepen. The International Palestinian Youth League (IPYL) zet zich in voor Palestijnse jongeren die door de Israëlische bezetting minder kans hebben om zich te ontwikkelen. IPYL probeert jongeren en volwassenen van 15 – 35 jaar samen te krijgen, om op te komen voor ontwikkeling van Palestijnen in Israël (IPYL, 2010). Zo probeert de organisatie zich toch te verzetten tegen de Israëlische onderdrukking maar op een geheel geweldloze manier. Bovendien heeft onderzoek aangetoond dat veel Palestijnse jongeren een vreedzame manier van verzet verkiezen boven een gewelddadige manier (Joint Advocacy Initiative, 2006). Met de stelling ‘het boycotten van Israëlische producten is een succesvolle manier van verzet’ was 82,7 procent van de jongeren het eens (Joint Advocacy Initiative, 2006). 66,7 procent stemde in met de stelling ‘De Palestijnse Autoriteit moet de onderhandelingen met de Israelische regering voorzetten’ (Joint Advocacy Initiative, 2006). Hieruit blijkt dat jongeren in Palestina niet per se gewelddadig zijn.

Halverwege Jerusalem en Tel Aviv ligt het dorpje Neve Shalom/Wahat al-Salam, of Oase van Vrede. Hier leven mensen van zowel Israëlische als Palestijnse komaf. Het begon met 12 families en is nu uiteindelijk uitgegroeid tot 60 families in 2010 (NSWAS, 2010). Het dorpje is democratisch ingesteld. De families houden rekening met elkaars cultuur en delen de verschillende vakantiedagen die de twee bevolkingsgroepen hebben. Daarnaast leren de kinderen elkaars taal en wordt geleerd om wederzijds respect te tonen. Neve Shalom/Wahat al-Salam is sinds 1994 officieel erkend door de Israëlische staat (NSWAS, 2010). Het dorpje is ontstaan om te laten zien aan de buitenwereld dat het dus wel mogelijk is voor Palestijnen en Israëli’s vreedzaam naast elkaar te leven. Ook dit kan gezien worden als een vorm van verzet, maar dan tegen het conflict tussen Palestina en Israël.

Hand in Hand: Center for Jewish Arab Education in Israel, is een soortgelijk netwerk van scholen waar Arabische en Israëlische kinderen gemengd les krijgen. De eerste twee scholen zijn opgezet in 1997 door een Arabische en een Joodse vrouw beiden uit Israël (Hand in Hand, 2010). De twee scholen wonnen al snel aan populariteit en in 2003 werden de oprichtsters benaderd door een groep geïnteresseerde ouders die vroegen of er een school bij hun in de buurt opgezet kon worden. Inmiddels krijgen ongeveer duizend kinderen les verdeeld over vier scholen (Hand in Hand, 2010).

De Amerikaanse Muslim Student Association is vooral gericht op het samenbrengen van moslims in de VS en is actief op scholen en universiteiten. De vereniging organiseert allerlei verschillende evenementen, zoals lezingen, gezamenlijk bidden en kent discussiegroepen om moslims bij elkaar te brengen (Muslim Student Association, 2013). “Peace...Not Prejudice” (vrede... geen vooroordeel) was een campagne opgezet om de vooroordelen over de islam te veranderen en de islam in een positief licht te zetten (Muslim Student Association, 2013).

Als laatste kan de Al-Fatiha Foundation genoemd worden. Vernoemd naar het eerste hoofdstuk van de Koran, de opening, waarin Allah wordt beschreven als vredelievend en medelievend. Deze organisatie is ervan overtuigd dat dit de echte islam is en niet de gewelddadige vorm. De Al-Fatiha Foundation is in 1997 opgericht en is inmiddels uitgegroeid tot een organisatie met meerdere kantoren over de hele wereld, in de Verenigde Staten, Engeland, Zuid-Afrika, Spanje en Turkije. De organisatie probeert vooral het anti-homo denken binnen de moslimgemeenschap aan te pakken en tracht te voorkomen dat mensen anti-islamitisch gaan denken (Tegenwicht, 2013).

Het bestaan van dit soort organisaties en groepen is erg belangrijk wanneer het gaat om modernisering van de islam. Het geeft de moslimbevolking een kans om zich aan te sluiten bij een groep of organisatie waarmee zij zich kunnen identificeren en geeft een gevoel van vrijheid, een van de belangrijkste concepten van democratie. Ook vormen deze organisaties een contactpunt met het Westen.

Democratie in Maleisië en Indonesië?

Maleisië en Indonesië zijn twee grote, min of meer democratische moslimstaten die wat minder in het nieuws komen dan de Noord-Afrikaanse. Maleisië heeft een aantal vooraanstaande vrouwelijke politici en is er een democratische partij. In de constitutie van het land staat zelfs dat er sprake moet zijn van vrijheid en religie, al wordt dit bijna niet nageleefd.

Maleisië wordt officieel een constitutionele monarchie genoemd en de koning wordt elke vijf jaar herkozen (Freedom House, 2012a; Wijnen, 2013). Het kabinet heeft de uitvoerende macht en wordt geleid door een premier. Het kabinet bestaat op zijn beurt weer uit de Senaat en het Huis van Vertegenwoordigers. Een deel van de leden van de Senaat wordt gekozen door de Koning, het andere deel wordt aangewezen door de staatsvergaderingen. De leden van de Senaat hebben een ambtstermijn van zes jaar. De Vertegenwoordigers van het Huis worden verkozen door algemene stemmingen en hebben een ambtstermijn van vijf jaar (Wijnen, 2013). Daarnaast heeft Maleisië ook een rechterlijke macht bestaande uit twee delen, civiel recht en islamitisch recht, gebaseerd op de sharia. Lijfstraffen komen nog voor al zijn die alleen bedoeld voor moslims die de regels van de sharia overtreden. Seksuele gemeenschap tussen ongehuwden en de consumptie van alcohol zijn verboden. Voor seculier en islamitisch recht bestaan aparte rechtbanken (Freedom House, 2012a; Wijnen, 2013). Maleisië kent echter ook sterk antidemocratische aspecten. Zo krijgt de leider van de oppositie Anwar Ibrahim geen zendtijd op televisie omdat hij de oppositie vertegenwoordigt. De overheid beperkt academische vrijheid. Leraren mogen zich niet uiten over de politiek en kritiek op de overheid is strafbaar. Vrouwen worden niet gelijkwaardig gerepresenteerd in de overheid en het bedrijfsleven.

De grootste islamitische bevolking treft men aan in Indonesië. Hier zijn verschillende politieke partijen en sinds 2001 is een aantal bevoegdheden van een centraal systeem overgegaan naar provincies of steden. De uitvoerende macht ligt bij de president en zijn ministers. De sharia speelt geen belangrijke rol in Indonesië en is tot nu toe nog maar in één provincie deels ingevoerd (Atjeh). In Indonesië is sprake van vrijheid van meningsuiting en ruim 47 miljoen mensen maken gebruik van Facebook (SocialBakers, 2013). Dit medium wordt steeds vaker gebruikt door mensen om zich uit te laten over verschillende onderwerpen. Echter kan betwist worden in hoeverre sprake is van meningsuiting. Een Indonesische inwoner werd in 2011 gearresteerd nadat ze in een e-mail aan haar vrienden had geklaagd over de behandeling in een privéziekenhuis (BBC News, 2009). Uiteindelijk werd ze drie weken later vrijgelaten na veel protest van landgenoten. Er is ook nog sprake van corruptie; in de rechtspraak komt dit nog veel voor. Indonesië erkent wel verschillende religies, waaronder het Rooms-Katholieke geloof en Protestantisme. Atheïsme is niet toegestaan (Freedom House, 2012b).

Freedom House geeft Maleisië een 4 op een schaal tot 7 wat betreft vrijheden in Maleisië, en hetzelfde cijfer voor politieke rechten. Op de democratieranglijst van The Economist staat Maleisië op de 71^e plek. Het land kan worden geclassificeerd 'deels vrij'. Indonesië wordt gezien als 'vrij', met een score van 2.5 op een schaal tot 7. Op de ranglijst van The Economist staat Indonesië op de 60^e plaats. Maleisië en Indonesië hebben dus allebei wel democratische aspecten,

maar Maleisië in mindere mate dan Indonesië. De problemen zijn vooral corruptie en de discriminatie van vrouwen. Ook worden de media nog vaak gecontroleerd door de overheid en worden mensen opgepakt wegens zogenaamde 'lastering'. Toch zijn deze landen veel vrijer dan bijvoorbeeld Saoedi Arabië of Oman en kunnen wellicht als een voorbeeld dienen voor de moslimlanden in het Midden Oosten.

Modernisering in de toekomst

We hebben gezien dat ook het islamitisch recht openstaat voor invloeden van niet-islamitische afkomst. De interpretatie van de islam en sharia is sterk veranderd in de afgelopen decennia en steeds meer gericht op een meer 'humane' interpretatie. Het feit dat er een islamitische versie van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens is opgesteld betekent dat modernisering wel degelijk mogelijk is. Bovendien heeft de huidige generatie jongeren in het Midden Oosten, die liberale vooruitgang toont (al voldoet deze nog niet aan internationale verdragen), over tien jaar veel meer invloed. De vaak meer conservatieve politici die het nu voor het zeggen hebben zullen dan niet meer aan de macht zijn en dat laat ruimte voor meer verandering. Positieve opvattingen die nu over democratie worden opgedaan door jongeren in moslimlanden zullen later van belang zijn in verdere modernisering van deze landen.

Westerlingen die stellige meningen opdringen kunnen contraproductief zijn. Westerlingen zullen moeten beïnvloeden zonder te beleren of te domineren. Anderzijds zullen zij ook rekening moeten houden met het feit dat de islam nog steeds het concept is dat centraal staat in de moslim landen. Je kan dan ook niet verwachten dat er van de ene op de andere dag verandering zal zijn naar democratie. Het ontkennen dat de islam een belangrijke rol in de eigen modernisering zal kunnen hebben zal fundamentalistische groepen alleen maar meer aanmoedigen om het Westen af te kraken. Bovendien moet men ook niet denken dat de onrusten die zich afspelen in de moslim landen te wijten zijn aan de religieusheid. Uit een onderzoek van Lindsay Benstead, Ellen Lust, Dhafer Malouche, Gamal Soltan en Jakob Wichmann (2013) is gebleken dat 'de islam' als zodanig weinig met de onrusten te maken heeft. Het ging de oppositie vooral om verbetering van staatsinstellingen. In Egypte zijn de staatsinstellingen veel minder effectief dan in Tunesië. Vakbonden zijn niet of nauwelijks aanwezig; kwesties die door de vakbonden zouden moeten worden behandeld zijn daardoor niet goed opgepakt wat zorgt voor nog meer problemen (Benstead, Lust, Malouche, Soltan, & Wichmann, 2013). Verder zijn de staatsinstellingen in Egypte niet in staat om effectieve debatten te houden. Dit zorgt ervoor dat extremistische en radicale groepen de kans krijgen om dit wel aan te pakken en zo support te krijgen van de bevolking (Benstead, Lust, Malouche, Soltan, & Wichmann, 2013). In Tunesië zijn deze problemen echter minder ernstig en dat maakt het land ook een stuk stabielere dan Egypte. Het Westen moet zich dus niet alleen op de islam richten. De aandacht moet vooral uitgaan naar de effectiviteit van de overheidsinstellingen en de grote verschillen tussen islamitische landen en hun politieke en religieuze stromingen.

"Tunisia's Constituent Assembly continues to provide a forum for deliberation, legislation, and decision making. Responding to the crisis caused by Belaid's assassination, Tunisia's Prime Minister decided, against the will of his Islamist Ennahda Party, to call for a government of technocrats, supported by opposition parties and powerful labor unions. This move further illustrates the effectiveness of institutions in resolving crises" (Benstead, Lust, Malouche, Soltan, & Wichmann, 2013).

Conclusie

De tijd zal leren of de islam verder zal moderniseren. Het verleden heeft in ieder geval al laten zien dat de islam openstaat voor vernieuwing en modernisering. Turkije, Maleisië en Indonesië zijn voorbeelden van landen waar democratie een grote rol speelt. Ondanks dat corruptie nog steeds een groot probleem vormt kunnen bepaalde andere aspecten uit deze landen een voorbeeld zijn voor de moslimlanden in het Midden-Oosten. Zo hebben vrouwen in Maleisië en Indonesië een veel betere positie dan vrouwen in Saoedi-Arabië. Aan de hand van verschillende

onderzoeken is het duidelijk dat democratie een wens is in de *hearts and minds* van veel mensen. Hier zou het Westen verder op moeten bouwen. Hetzelfde geldt voor veranderingen in de toepassing van sharia en liberalisering van vrouwen. Zoals eerder al genoemd zal 'dwang' averechts werken en polariserende kritiek de fundamentalisten alleen maar meer aansporen tot verzet. De vruchtbare benadering is niet om polariserende kritiek op 'de islam' te geven, maar met islamitische denkers in debat te gaan en hen vragen te stellen over mensenrechten en de innerlijke logica (of het gebrek daarvan) van geloofsopvattingen. Die benadering respecteert de ander en prikkelt tot reflectie en modernisering.

Bibliografie

Artikelen

- Benstead, Lust, Malouche, Soltan, & Wichmann. (2013). Islamists aren't the obstacle. *Foreign Affairs* .
- Hofmann, S. R. (2004). Islam and Democracy: Micro-Level Indications of Compatibility. *Comparative Political Studies*, 652 - 675.

Boeken

- Amin, Q. (2000). *The Liberation of Women*. Cairo: The American University in Cairo Press.
- Lagendijk, J., & Wiersma, J. M. (2007). *Sturen bij de Moslimburen*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker.

Rapporten

- Freedom House. (2012a). *Malaysia - Freedom in the World 2012*. Opgeroepen op March 2013, van Freedom House: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/malaysia>
- Freedom House. (2012b). *Indonesia - Freedom in the World 2012*. Opgeroepen op March 2013, van Freedom House: <http://www.freedomhouse.org/report/freedom-world/2012/indonesia>
- Joint Advocacy Initiative. (2006). *Attitude of Palestinian Youth Towards Non-Violent Resistance* . Beit Sahour: Joint Advocacy Initiative.
- Kosmin, B. A., & Keysar, A. (2009). *American Religious Identification Survey*. Hartford: Institute for the Study of Secularism in Society and Culture.
- NSWAS. (2010, March). *Info Sheet*. Opgehaald van Neve Shalom/Wahat al-Salam website: <http://nswas.org/IMG/pdf/infosheet.pdf>
- WRR. (2006). *Dynamiek in islamitisch activisme*. Den Haag/Amsterdam: WRR/Amsterdam University Press.
- Zayd, N. A. (2006). *Reformation of Islamic Thought*. Den Haag/Amsterdam: WRR/Amsterdam University Press.

Websites

- Abdelhadi, M. (2005, September). *Accused Morocco Islamist speaks out* . Opgeroepen op March 2013 , van BBC News: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4297386.stm>
- BBC News. (2009, December 29). *Indonesia court throws out Facebook defamation case*. Opgeroepen op March 2013, van BBC News: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/8433413.stm>
- Hand in Hand. (2010). *Our mission*. Opgehaald van Hand in Hand Center for Jewish-Arab Education in Israel: <http://www.handinhandk12.org/>
- IPYL. (2010). *Mission Statement*. Opgehaald van International Palestinian Youth League: <http://www.ipyl.org/about-ipyl/mission-statement>
- Montville, J. V. (1998). *Neve Shalom: A Model of Arab-Israeli Coexistence?* Opgehaald van Middle East Forum: <http://www.meforum.org/133/neve-shalom-a-model-of-arab-israeli-coexistence>
- Muslim Student Association. (2013). *About us*. Opgehaald van Muslim Student Association: <http://msanational.org/about-us/>
- Rajavi, M. (2009). *Biography*. Opgeroepen op March 2013, van Maryam Rajavi website: http://www.maryam-rajavi.com/en/index.php?option=com_content&view=article&id=927&Itemid=59
- Rijksoverheid. (2007, November 19). *Sturen bij de Moslimburen*. Opgeroepen op March 2013, van Website Rijksoverheid: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/toespraken/2010/02/10/sturen-bij-de-moslimburen.html>
- SocialBakers. (2013). *Indonesia Facebook Statistics*. Opgeroepen op March 2013, van SocialBakers: <http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/indonesia>
- Tegenwicht. (2013). *Al-Fatiba Mission Statement*. Opgeroepen op March 2013, van Tegenwicht: http://www.tegenwicht.org/16_imams/al_fatiha_en.htm
- Wever, R. d. (2013, May 1). *Meerderheid in moslimwereld wil democratie - verdeeldheid over sharia*. Opgehaald van Trouw: http://www.trouw.nl/tr/nl/5091/Religie/article/detail/3434690/2013/05/01/Meerderheid-in-moslimwereld-wil-democratie---verdeeldheid-over-sharia.dhtml?utm_source=dailynewsletter&utm_medium=email&utm_campaign=20130501
- Wijnen, B. v. (2013). *Politiek*. Opgeroepen op March 2013, van Malaysia Site: <http://www.malaysiasite.nl/politiek.htm>
- WLUML. (2003, July). *Permanent Arab Court To Resist Violence Against Women*. Opgeroepen op March 2013, van Women Living Under Muslim Laws: <http://www.wluml.org/node/1090>

Verklarende woordenlijst

Jihad	Een islamitisch begrip en betekent ‘streven’ naar een bepaald doel. In dit stuk wordt hiermee de ‘heilige oorlog’ aangeduid, gevoerd door islamitische extremisten (zoals Osama bin Laden) tegen niet-moslims.
Osmaanse Rijk	Een islamitisch rijk gesticht door Osman I. Het Osmaanse Rijk (Ottomaanse Rijk) was een wereldrijk tussen de 14 ^e en 20 ^e eeuw n. Chr.. In 1922 werd de laatste sultan van de troon gestoten en werd de Republiek Turkije gesticht.
Salafisme	Ultraorthodoxe stroming binnen de islam die staat voor een terugkeer naar de ‘zuivere’ islam ten tijde van de profeet Mohammed. De aanhangers volgen een strikte interpretatie van de Koran. De oprichter van het salafisme is Mohammed ibn Abd al-Wahhab. De stroming wordt daarom ook wel wahabisme genoemd. De stroming die de leider van de terroristische groep al-Qaeda, Osama bin Laden volgde is gebaseerd op deze stroming.
Wahabisme	Verwant aan het salafisme. Een volgeling van deze stroming zal zich nooit wahabiet noemen maar zal refereren aan het salafisme.